

ПРОБЛЕМАТИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ

Аналіз досвіду фінансово-господарської діяльності підприємств дозволяє констатувати, як правило, наявність у більшості з них значних показників в частині дебіторської та кредиторської заборгованостей. У зв'язку з цим, слід визнати незаперечним той факт, що сучасне підприємство з метою забезпечення свого динамічного, поступального розвитку (особливо, якщо вона функціонує на ринку в умовах високої конкуренції) має проводити досить гнучку політику в економічній сфері і оперативно реагувати на зміни ситуації.

Кожне підприємство, здійснюючи фінансово-господарську діяльність, залежить не тільки від ринків збуту виробленої ним продукції і надаваних послуг, але і від постачальників комплектуючих виробів. Тому вагоме значення має належне відображення в бухгалтерських документах дебіторської та кредиторської заборгованостей. Це обумовлюється тим, що суми балансових залишків за даними видами заборгованостей, а також періоди обороту кожної з них, що безпосередньо впливають на об'єктивність оцінки платоспроможності господарюючого суб'єкта [5, с. 28].

Крім того, слід постійно враховувати, що освоєння нових сегментів ринку, а також зміцнення позицій на вже освоєних (в тому числі, залучення нових покупців), що вимагає постійного підвищення ефективності методів роботи з ними. Не викликає сумнівів той факт, що підприємство, яке має можливість надання клієнтам більш значного асортименту товарів (послуг) в кредит, підвищує свою конкурентоспроможність на ринку і тим самим збільшує кількість партнерів, а також, відповідно, обсяги продажів. З даних позицій, найбільш затребуваними формами збуту виробленої продукції і наданих послуг є різні способи реалізації на умовах відстрочки або розстрочки платежів. Відповідно і частка відображуваної в бухгалтерському обліку дебіторської заборгованості підприємства постійно зростає.

У сучасних економічних умовах проблема управління дебіторською заборгованістю для більшості підприємств, що функціонують на території України, як і раніше залишається актуальною. Справедливість цього твердження підкріплюється тим, що в структурі оборотних активів господарюючих суб'єктів понад 50 % припадає на дебіторську заборгованість. Несвоєчасна оплата дебіторами своїх зобов'язань, призводить до дефіциту грошових коштів, збільшує потребу організації в оборотних активах для фінансування поточної діяльності, погіршує фінансовий стан. Це, в свою чергу, призводить до необхідності зміни розрахункових відносин між організацією і покупцями, виробленню раціональної політики надання кредитів та інкасації заборгованостей [2, с. 35].

Стан дебіторської заборгованості, її розмір і якість роблять істотний вплив на фінансовий стан організації. За українськими джерелами, дебіторська заборгованість в середньому становить близько 33 % всіх активів організацій. Рівень дебіторської

заборгованості визначається багатьма факторами: видом продукції і ступенем насиченості нею ринку, місткістю ринку, договірними умовами та прийнятою системою розрахунків на конкретному підприємстві, платоспроможністю і акуратністю дебіторів.

У наш час жодна організація не функціонує без дебіторської заборгованості, тому що її утворення відбувається:

- у боржника - через здатність користуватися безкоштовними додатковими основними засобами;

- у кредитора – за рахунок збільшення ринку збуту послуг і товарів [4, с .9].

Згідно зі стандартами бухгалтерського обліку, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству кошти, їх еквіваленти або інші активи.

Збільшення дебіторської заборгованості здатне довести суб'єкт до фінансового краху, банкрутства. Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською є однією з умов фінансової стійкості підприємства.

Проблеми обліку дебіторської заборгованості типові: немає достовірної інформації про терміни погашення зобов'язань дебіторами, відсутня схема роботи з простроченою дебіторською заборгованістю, не проводиться оцінка платоспроможності покупців. Прийняття рішень про надання кредиту покупцям розподілені між різними підрозділами, при цьому немає чіткої взаємодії між ними, і тому відсутні конкретні відповідальні особи [6, с. 287].

Традиційна класифікація дебіторської заборгованості передбачає її розподіл за правовим критерієм на строкову або прострочену. До строкової відноситься дебіторська заборгованість, строк погашення якої ще не настав або становить менше одного місяця і яка пов'язана з нормальними строками розрахунків, визначеними в угодах. Прострочена - це заборгованість з порушенням договірних строків. Простроченою дебіторською заборгованістю називають борги по роботах або послугах, товарах, яка не була оплачена в обумовлений термін.

Прострочена дебіторська заборгованість ж ділиться на сумнівну і безнадійну.

Сумнівний борг – це кожна заборгованість, що виникає перед платником податку, яка виникає через реалізацію товару, виконання роботи, коли ця заборгованість не погашається в строк, що встановлений у договорі, і не забезпечується заставою, банківською гарантією або поручительством.

Після закінчення періоду позовної давності, сумнівний борг переростає в безнадійну дебіторську заборгованість, яка є нереальною до стягнення. Така неприємна ситуація може вийти в результаті того, що боржник був ліквідований або став банкрутом, якщо термін позовної давності минув і заборгованість боржником не була підтверджена, якщо є кошти на проблемних рахунках в банках, а також якщо неможливо провести стягнення з допомогою судового пристава – виконавця згідно з рішенням суду у розмірі суми боргу (якщо підприємство, його майно розташоване у розпорядженні оперативного управління).

Тому перед підприємством постає питання про грамотну політику роботи з даною проблемою [2, с. 36]. У зв'язку з цим бухгалтерська служба повинна забезпечувати своєчасне стягнення коштів, які складають дебіторську заборгованість.

Вирішенням цього питання може стати підхід, який включає комплекс заходів, таких як: розробка кредитної політики, побудова системи обліку та контролю за дебіторською заборгованістю, визначення критичних термінів оплати за рахунками, складання реєстру старіння дебіторської заборгованості, облік планування надходження коштів від дебіторів, створення алгоритму відмінних умов надання відстрочки платежу для покупців, визначення рівнів відповідальності посадових осіб, а також автоматизація управління дебіторською заборгованістю. При впровадженні тієї чи іншої автоматизованої системи дуже допомагає модуль управління дебіторською заборгованістю, який потрібно тільки налаштувати під конкретні потреби компанії, що економить час і гроші [3]. До мінусів можна віднести лише вартість покупки і установки таких «розумних» програм. Однак такі інвестиційні витрати забезпечують розвиток і подальше процвітання організації.

Література:

1. П(С)БО № 10 “Дебіторська заборгованість”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237, зі змінами та доповненнями.
2. Береза С. Л. Побудова облікової політики відображення грошових активів та дебіторської заборгованості / С. Л. Береза // Вісник ЖДТУ. — Житомир, 2007. — №1(23). — С. 35—43.
3. Гангал Л. С. Основні проблеми та шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості. [Електронний ресурс] Режим доступу rus-nauka.com>18_EN_2009/Economics/48184.doc.htm.
4. Городянська Л. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості на підприємстві // Бухгалтерський облік і аудит. — 2007. — №6. — С. 9-16.
5. Коблянська О. І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості / О. І. Коблянська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2008. — № 77— 78. — С. 28—34.
6. Кондукова Е.В. Аналітичні аспекти податкового дослідження стану розрахунків з контрагентами // Сталый розвиток економіки. — 2012. — № 3. — С. 285—290.
7. Сліпачук О. Управління дебіторською заборгованістю / О. Сліпачук // Контроль. — 2010. — № 1. — С. 37-48.
8. Соловей Н. В. Проблеми обліку дебіторської заборгованості [Електронний ресурс] / Соловей Н. В., Маліношевська К. І. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2010_25/malinoshevska.pdf.